

PRACTICAL ASPECTS OF IMPROVING THE ECONOMY-LEGAL ENSURING OF PRICE FORMATION IN THE SPHERE OF HEALTH PROTECTION

Olefir A. A.

In this article was made characteristic of economy-legal ensuring of price formation on the main object of state purchases in the sphere of health protection. Also were marked disadvantages of legal regulation in the following sphere, according to this were made particular and systematic amendments to the legislation base.

Key words: *economy-legal ensuring, state regulation, price formation, state purchases, health protection, medicaments, medical services.*

УДК 346:621.39(477)

ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Ю. І. Остапенко, стажист-дослідник

Національний університет

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Присвячено господарсько-правовим питанням правового регулювання передавання інформації як продукту за допомогою засобів телекомунікації. Звернено увагу на те, що сьогоднішній стан законодавчого регулювання ринку передавання інформаційного продукту за допомогою телекомунікаційних мереж не є оптимальним. Тому сучасне телекомунікаційне законодавство потребує істотної модернізації.

Ключеві слова: *інформаційний продукт, телекомунікаційні послуги, інфраструктура телекомунікаційного ринку.*

Постановка проблеми. З кожним кроком у розвитку суспільства визначне місце посідає відповідна його реаліям сфера економіки. У рабовласницькому та феодальному суспільствах — це сфера аграрної економіки, у капіталістичному — промисловість та постіндустріальному — інноваційна інформаційно-телекомунікаційна сфера.

У сучасному світі значна кількість населення планети не може уявити своє життя без засобів передавання інформації, тобто без телекомунікацій. Стрімкий розвиток за останнє століття і поширення нових інформаційних та телекомунікаційних технологій набувають характеру глобальної інформаційної революції, яка здійснює зростаючий вплив на політику, економіку, управління, фінанси, науку, культуру та інші сфери життєдіяльності суспільства в рамках національних кордонів та між країнами в цілому.

Науково-технічний прогрес призводить до бурхливого інноваційного розвитку в інформаційно-телекомунікаційному сегменті економіки, де інформація стає ключовим фактором розвитку, конкурентоспроможності, ефективності суспільства. Фактично визначають низький рівень його суспільно-економічного розвитку.

Разом з тим у результаті сучасної динаміки науково-технічного розвитку в цій сфері, тобто постійного створення і використання нових технологій обробки та передавання інформації, періодично виникає відставання змісту правового забезпечення інформаційних комунікацій від рівня їх реального розвитку. Таке відставання легко діагностується, зокрема, великою кількістю прогалин у нормативному середовищі, включаючи масштаб окремих інститутів у системі телекомунікаційного законодавства, а також його колізійністю. Особливого значення набувають проблеми сучасного господарсько-правового забезпечення ефективного державного регулювання телекомунікаційних відносин. Постійною проблемою є також якість телекомунікаційних послуг, забезпечення передавання високоякісного інформаційного продукту від виробника до споживача.

Усі перелічені чинники зумовили необхідність та актуальність дослідження проблематики господарсько-правового забезпечення передавання інформації за допомогою засобів електрозв'язку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що тематика правового забезпечення відносин із передавання інформації засобами телекомунікації отримала недостатню увагу вчених-правознавців. Винятком можна назвати Ю. Волкова, який видав низку робіт із цієї теми: «Телекоммуникационное право», «Основы телекоммуникационного права» [2; 3].

У 60–70 роках минулого століття питання співвідношення права та інформатики торкалися також такі радянські вчені, як Ю. Кудрявцев, С. Москвін, Н. Полевой, М. Рассолов, А. Шляхов, А. Ейсман, Г. Яновський [9]. У роботах цих науковців висвітлюються окремі питання правового регулювання діяльності телекомунікацій. У той же час аналіз співвідношення інформаційного продукту та засобів телекомунікації в їх динамічному господарсько-правовому аспекті залишило фактично поза увагою дослідників.

Формування цілей. Метою статті є дослідження змісту суспільних відносин у сфері передавання інформаційного продукту засобами телекомунікацій та повнота їх законодавчого забезпечення. Особливої уваги в цьому контексті вимагає з'ясування систематики типів ринкових телекомунікаційних відносин у даній сфері.

Вклад основного матеріалу. Сьогоднішній рівень розвитку інформаційних технологій впливає на спрощення доступу та швидкість переміщення інформації в економічній, науково-технічній та соціальній сферах. Але разом з тим динаміка формування та розвитку інформаційного суспільства, висока швидкість упровадження комп'ютерних технологій у суспільне життя та державну діяльність випереджають темпи розвитку соціальних і, зокрема, правових відносин, що призводить до численних прогалин у законодавстві. Оскільки інформаційно-телекомунікаційна сфера містить як свою складову також ринок телекомунікаційних послуг як організовану систему специфічних господарських відносин, то її аналіз потребує застосування засобів системологічної методології. В першу чергу необхідно виділити: суб'єктний склад її учасників, що представляють, зокрема, ринкову пропозицію та попит; сам інформаційний продукт як об'єкт правовідносин; власну інфраструктуру ринку, яка може бути представлена як об'єктами технічної інфраструктури та відповідними суб'єктами господарювання, що реалізують власні речові права щодо них, так і суб'єктами, що надають специфічні телекомунікаційні послуги, які власне і опосередковують функціонування ринку.

Зазначимо, що предметом функціонування інформаційно-телекомунікаційної сфери (ринку) є інформаційний продукт та відносини, які виникають щодо нього. Отже, аналіз доцільно почати саме з визначення такого продукту та засобів передавання (трансляції) одними суб'єктами інформаційних відносин іншим.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про інформацію» остання визначена як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі, тобто невід'ємною властивістю інформації є її існування в будь-якому вигляді чи формі, яка сприймається людиною в тому числі з використанням сучасних електронно-технічних засобів.

Із правової точки зору інформація є видом нематеріальних благ, щодо яких можуть виникати цивільні права та обов'язки. Інформацію можна поділити на види за декількома ознаками: за способом сприйняття — візуальна (сприймається органами зору), аудіальна (сприймається органами слуху) тощо; за формою подання — текстова (передається у вигляді символів, призначених позначати лексеми мови), числова (у вигляді цифр і знаків, що позначають математичні дії), графічна (у вигляді зображень, подій, предметів, графіків),

звукова (усна або у вигляді записування передавання мови аудіальним шляхом); за призначенням — масова (містить тривалі відомості й оперує набором понять, зрозумілішим більшій частині соціуму), спеціальна (містить специфічний набір понять, при використанні передаються відомості, які можуть бути незрозумілі основній масі соціуму, але необхідні і зрозумілі в рамках вузької соціальної групи, де використовується дана інформація), особиста (набір відомостей про яку-небудь особистість, що визначає соціальний стан і типи соціальних взаємодій усередині популяції).

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про інформацію» інформація поділяється на статистичну інформацію, масову інформацію, інформацію про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування, правову інформацію, інформацію про особу, інформацію довідково-енциклопедичного характеру, соціологічну інформацію.

У сучасному суспільстві одне з провідних місць у розвитку особистості та націй в цілому посідають засоби масової інформації, до яких належать Інтернет, телебачення, радіо. Завдяки цим засобам людина отримує інформацію у вигляді продукту, чи то телевізійна передача чи інтернет-стаття, фільм чи реклама по радіо.

Що ж таке інформаційний продукт? У ст. 23 Закону України «Про інформацію» зазначено, що інформаційна продукція — це матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення інформаційних потреб громадян, державних органів, підприємств, установ і організацій». Інше, більш докладне визначення, міститься у ст. 1 Закону України від 4 лютого 1998 р. «Про Національну програму інформатизації»: «Інформаційний продукт — це результат праці, наслідок обробки інформаційного ресурсу, матеріалізований результат інформаційної діяльності, документований на будь-якому носії або оголошений публічно і призначений для забезпечення інформаційних потреб користувача». Інформаційну продукцію можна поділити як за змістом, так і за формою. Змістом інформаційної продукції можуть бути відомості, твори, програми, видання, теле-, радіоканали, сайти, бази і банки даних та інша документована інформація, підготовлена згідно з потребами користувачів, а формою — носії інформації — диски, відео-, аудіокасети, книги, публікації тощо.

Отже, інформаційний продукт створюється у процесі творчої, виробничої, аналітичної, синтетичної та інших видів діяльності; це будь-яка інформація, підготовлена для споживача. Вона передається за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку, тобто який саме продукт приходить від виробника до споживача телекомунікаційними каналами зв'язку. Якщо за критерій класифікації інформаційного продукту брати різновиди надходження його за сучасними телекомунікаційними мережами, то існують три типи таких різновидів: мова як продукт, відео та дані; все інше становить синтез останніх.

Сучасне національне законодавство не дає обґрунтованих визначень переліченим різновидам інформаційного продукту. Якщо говорити про систематику відносин у інформаційно-телекомунікаційній сфері, то українське законодавство не регулює взагалі сам процес передавання від виробника до споживача інформаційного продукту, що є значно об'ємнішим за відносини, не обмежені ринком телекомунікаційних послуг. Тож, значні прогалини у національному інформаційно-телекомунікаційному законодавстві не дозволяють державі регулювати процес передавання інформації каналами зв'язку та повноцінно захищати споживача від недоброякісної продукції, відсутності її достатнього споживчого вибору. Звідси — не досконалий рівень розвитку національної кіноіндустрії, відсутність вичерпної та якісної інформації в Інтернеті та ін.

Чинний Закон України «Про телекомунікації» був прийнятий досить недавно — у 2003 р., але з того часу в його зміст внесено більше 20 поправок, однак разом з тим значна частина відносин у телекомунікаційній галузі залишається поза увагою законодавця. Основний акцент у Законі було зроблено на статичні телекомунікаційні правовідносини, у той же час їх динаміка як така, а також динаміка технічного розвитку засобів телекомунікацій значною мірою не враховані при формуванні тексту, цього нормативно-правового акта. Так, основний набір термінів, який міститься у ст. 1 Закону, та його структура не відповідають рівню сучасних технологій, не розкривають технічні види і підвиди телекомунікаційного зв'язку, не регулюють сам процес передавання інформаційного продукту від виробника до користувача, що взагалі робить неможливим застосування санкцій за недоброякісний продукт.

У цілому слід визнати, що кодифікація законодавства, зокрема на підгалузевому або інституційному рівні, є універсальною формою підвищення його ефективності, модернізації.

Уявляється, що сучасне телекомунікаційне законодавство потребує створення нового єдиного кодифікованого законодавчого акта у сфері телекомунікацій з метою приведення правового регулювання відповідно до реального стану функціонування телекомунікаційних відносин, підвищення ефективності правового регулювання шляхом його систематичної узгодженості та підвищення досконалості самих механізмів цього регулювання тощо. Структура спеціального кодифікованого акта в телекомунікаційній сфері, вважаємо, концептуально має базуватися на двох підходах — базових чинниках, поперше — на «інформаційному продукті»; по-друге — на інфраструктурі телекомунікаційної сфери (технічної складової телекомунікаційної галузі).

Інфраструктура телекомунікаційної сфери як ціле поділяється на два великі сегменти: електрозв'язок (телекомунікації) та поштовий зв'язок. На побутовому рівні дану галузь ототожнюють тільки з першою складовою, звідси і синонімічна складова слів «електрозв'язок» та «телекомунікації».

Електрозв'язок як сегмент телекомунікаційного простору у свою чергу поділяють на два основні напрями: наземний (фіксований чи дротовий) та радіозв'язок (ДХ-, СХ-, КХ- та УКХ-зв'язок без застосування ретрансляторів, супутниковий зв'язок, радіорелейний зв'язок, стільниковий зв'язок, транкінговий зв'язок). До першої групи, як правило, включають телефонний, телефонний міський, телефонний сільський, телефонний міжміський, телефонний міжнародний зв'язок. Сюди ж можна віднести Інтернет (хоча зараз Інтернет переміщується й у радіозв'язок). До другої групи належать супутниковий, стільниковий, радіорелейний, транкінговий зв'язок. Між ними знаходиться синтезуюча складова — оптико-волоконний зв'язок — це технологія, що використовує скляне (або пластикове) волокно (кабель) для передавання даних, який складається з пучка скляних жил, кожна з яких може передавати повідомлення, модульовані на світловій хвилі. Як бачимо, сегменти ринку досить різноманітні, і відносини, пов'язані з ними, регулюються завдяки великій кількості нормативних актів.

Згідно із ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» електрозв'язок (телекомунікація), визначається як передавання, випромінювання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних або інших електромагнітних системах. Дана сфера є складовою частиною галузі зв'язку України.

У свою чергу, електрозв'язок поділяється на два напрями.

Перший напрям — фіксований зв'язок (стаціонарний зв'язок) — телекомунікації, що здійснюються із застосуванням стаціонарного (нерухомого) кінцевого обладнання відповідно до ст. 1 Закону України «Про телекомунікації». Всі п'ять видів наземного зв'язку є телефонними. Їх можна визначити як галузь зв'язку, електрозв'язку, телекомунікацій; передавання на відстань мовної інформації, здійснюваної електричними сигналами (фіксований зв'язок) або радіосигналами. Телефонний зв'язок передається за допомогою телекомунікаційних мереж. Телекомунікаційна мережа — комплекс технічних засобів телекомунікацій та споруд, призначених для маршрутизації, комутації, передавання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних чи інших електромагнітних системах між кінцевим обладнанням відповідно до ст. 1 Закону України «Про телекомунікації».

Другий напрям — радіозв'язок, який можна назвати електрозв'язком, що здійснюється шляхом поширення електромагнітних хвиль у вільному просторі без штучного спрямовуючого середовища, згідно зі ст. 1 Закону України від 1 червня 2000 р. «Про радіочастотний ресурс України». Пояснення чотирьох видів термінів радіозв'язку в сучасному законодавстві відсутнє. Їх можливо визначити тільки завдяки технічній літературі.

Перший з них — супутниковий, заснований на використанні штучних супутників Землі, на яких змонтовано ретранслятори. Сигнал має бути промодульованим (це відбувається на земній станції), а потім він переноситься на потрібну частоту, підсилюється та надходить на передавальну антену. Приймавши сигнал від однієї наземної станції, супутник переносить його на іншу частоту, підсилює і передає іншій наземній станції.

Другий вид радіозв'язку — стільниковий — один із видів мобільного радіозв'язку, в основі якого лежить стільникова мережа.

Третій вид радіозв'язку — радіорелейний, який здійснюється за лінією, утвореною ланцюжком приймально-передавальних (ретрансляційних) радіостанцій.

Останній вид радіозв'язку — транкінговий — кооперативні та відомчі мережі, таксі, міліція, авіаційні служби, автомобільні компанії. Цей вид радіозв'язку призначено для забезпечення голосового зв'язку між великою кількістю рухомих абонентів за обмеженої кількості радіоканалів; із цієї кількості один радіоканал дається кожному абоненту на час з'єднання.

У радіозв'язку існує ще й таке поняття, як безпроводна комп'ютерна мережа, що характеризується обмеженою зоною покриття та невеликою випромінюючою потужністю.

Ще одним здобутком науково-технічної революції став Інтернет. Цей винахід стоїть між двома напрямками електрозв'язку і являє собою всесвітню інформаційну систему загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами, відповідно до ст. 1 Закону України «Про телекомунікації».

Кожен напрям у свою чергу має власні складові частини. Але функціонування останніх у сучасній інноваційній техніці більше походить на синтез окремих видів зв'язку, ніж на реальну спрямованість відділити їх один від одного. Прикладом цієї тези може виступати так званий мобільний зв'язок (електрозв'язок із застосуванням радіотехнологій, під час якого кінцеве обладнання хоча б одного із споживачів може вільно переміщатися в межах усіх пунктів закінчення телекомунікаційної мережі, зберігаючи єдиний унікальний ідентифікаційний номер мобільної станції), бо його видами можуть бути як наземні: системи персонального радіовиклику (СПРВ), стільникові СМРЗ, найпростіші системи мобільного радіозв'язку — транкінгова система мобільного радіозв'язку, зонові СМРС, так і інші — супутникові: геостаціонарні, середньоорбітальні, низькоорбітальні, високоеліптичні (остання класифікація здійснюється за назвою орбіт, на яких розміщуються ретранслятори).

Разом з тим це не виключає необхідності створення на рівні Закону України саме кодифікованого нормативно-правового акта — Телекомунікаційного

кодексу, враховуючу цілісність та системність відповідно специфіки господарської діяльності в названій сфері.

Загалом телекомунікаційні послуги як об'єкт правового регулювання можна поділити на види: послуги поштового зв'язку, послуги телефонного зв'язку, послуги передавання і приймання телевізійних та радіопрограм, послуги доступу до мережі Інтернет та інші додаткові послуги. Кожен із цих видів послуг має свої особливості як у функціонально-технічному, так і правовому аспекті, а отже, утворює власні підсистемні ринкові механізми своєї реалізації і потребує статусу окремих об'єктів політики держави у сфері телекомунікацій.

У той же час головним завданням цієї сфери в сучасному суспільстві є надання споживачеві телекомунікаційних послуг, основне завдання яких — передавання інформації від одного суб'єкта інформаційних відносин до іншого за допомогою технічних засобів зв'язку. Таким чином, засоби електрозв'язку можуть бути визначені як засоби передавання-приймання, обробки інформації між двома чи більшою кількістю користувачів з використанням електричних сигналів. Практично власник (творець) продукту самостійно чи за допомогою свого посередника надає інформаційний продукт, використовуючи телекомунікаційні мережі та укладаючи договори на передавання продукту із суб'єктами телекомунікаційної сфери. Наприклад, продукт — телевізійна передача, яка захищена авторськими правами (суб'єкт-володілець), транслюється споживачеві засобами електрозв'язку (суб'єктом телекомунікаційних послуг), телеканалом або за допомогою сайтів у мережі Інтернет (суб'єктом-видавником); споживач — на підставі відповідного договору з мультимедійною компанією, яка здійснює трансляцію через визначений телевізійний канал технічними засобами телекомунікації (обладнання, станції та лінійні споруди, призначені для утворення телекомунікаційних мереж, відповідно до ст. 1 Закону України «Про телекомунікації»). У свою чергу компанія-оператор на підставі договору з каналом повинна самостійно бути власником програми чи укласти договір з автором програми, який має авторське право на продукт інтелектуальної власності (телевізійну програму).

Отже, наведена характеристика сучасного етапу розвитку телекомунікаційного ринку вимагає визначення певного базового чинника для розбудови цілісної єдиної системи його правового регулювання.

Сучасні інновації в технічному аспекті з'являються на ринку дуже швидко і вже далеко перетнули кордони розрізненних видів телекомунікаційних зв'язків. Тобто завдяки науково-технічному прогресу відбувається синтез у загальній системній структурі ринку телекомунікаційної сфери, оскільки при об'єднанні декількох перелічених послуг виникають нові види послуг на

ринку телекомунікації, що підкреслює необхідність створення єдиного нормативного акта на двох незмінних критеріях — технічному та інформаційно-економічному. Докладне регулювання нових послуг та ринків завдяки науково-технічному прогресу відбуватиметься на основі створення додаткових нормативних актів за відсутності необхідності вносити зміни до головного нормативного акта.

Однак зведення абсолютно всіх аспектів ринку телекомунікаційних послуг в єдине кодифіковане джерело законодавчого регулювання не є можливим. Тому для необхідної деталізації виникає потреба у створенні більш спеціалізованих нормативних актів. Як уявляється, це дозволить створити ієрархію джерел законодавства відповідно до поділу ринку телекомунікацій на послуги або окремі сегменти.

Висновки. Слід констатувати, що ринок телекомунікаційних послуг та відносини, які опосередковують його функціонування, отримали певне законодавче забезпечення в Україні. Разом з тим зростає значення цього ринку в системі бурхливого розвитку інформаційних відносин та в умовах надзвичайної інноваційної активності у сфері технічного забезпечення функціонування телекомунікаційних мереж суттєво ускладнюють систематику телекомунікаційних відносин, часто руйнуючи традиційний розподіл інформаційних продуктів та інформаційних послуг за видами електрозв'язку тощо. Отже, система телекомунікаційних послуг та динаміка її розвитку потребують постійного аналізу. Відповідно, постійної ревізії вимагає і зміст законодавства в телекомунікаційній сфері, зокрема, визначення кола основних суб'єктів ринку телекомунікаційних послуг, їх функціональної ролі та змісту відносин між ними, що дозволить модернізувати весь механізм його функціонування в сучасних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Організація правової роботи на підприємствах, установах, організаціях : навч. посіб. / Р. П. Бойчук, Д. В. Задихайло, В. М. Пашков. — Х. : ФІНН, 2010. — 384 с.
2. Волков, Ю. В. Телекоммуникационное право : учеб. пособие. — Екатеринбург : Изд. Волков Ю. В., 2011. — 94 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.telecomlaw.ru/studyguides/telecom%201-5.pdf>
3. Телекоммуникационное право: учеб. пособие / Ю. В. Волков. — Екатеринбург, 2008 — 56 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.telecomlaw.ru/studyguides/UP_TLKLaw_08.htm
4. Волков, Ю. В. Субъекты телекоммуникационного рынка. — Екатеринбург, 2007 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.usla.ru/structure/dissovet/Volkov-aref.pdf>

5. Волков, Ю. В. Анонимные субъекты телекоммуникационных сделок / Ю. В. Волков // Право и экономика. — 2006. — № 7. — С. 56–58.
6. Цхведиани, В. Телекоммуникации Украины — перспективы развития и основные проблемы / В. Цхведиани // Фонд. рынок. — № 16. — 2000.
7. Волков, Ю. В. Предмет телекоммуникационного права / Ю. В. Волков // Право и экономика. — 2006. — № 10. — С. 123.
8. Волков, Ю. В. Правове підходи к решению проблемы терминологии в электро-связи / Ю. В. Волков // Вестн. связи. — 2006. — № 4. — С. 69–71.
9. Гольдштейн, Б. С. Сети связи : учебник для ВУЗов / Б. С. Гольдштейн, Н. А. Соколов, Г. Г. Яновский. — СПб. : БХВ-Петербург, 2010. — 400 с.

ПРОБЛЕМЫ ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ

Остапенко Ю. И.

Посвящено хозяйственно-правовым вопросам правового регулирования передачи информации как продукта с помощью средств телекоммуникации. Обращено внимание на то, что нынешнее состояние законодательного регулирования рынка передачи информационного продукта с помощью телекоммуникационных сетей не является оптимальным. Поэтому современное телекоммуникационное законодательство требует существенной модернизации.

Ключевые слова: информационный продукт, телекоммуникационные услуги, инфраструктура телекоммуникационного рынка.

PROBLEMS OF ECONOMIC AND LEGAL FRAMEWORK OF TELECOMMUNICATION COMPLEX OF UKRAINE

Ostapenko Y. I.

Dedicated to the economic and legal issues of legal regulation of information transfer as a product by means of telecommunications. Obaschenovnimanie that the current state of legislative regulation of the transfer of information products using the telecommunications network is not optimal.

Because modern telecommunications law requires the essential modernization.

Key words: information products, telecommunication services, infrastruktura telecommunications market.